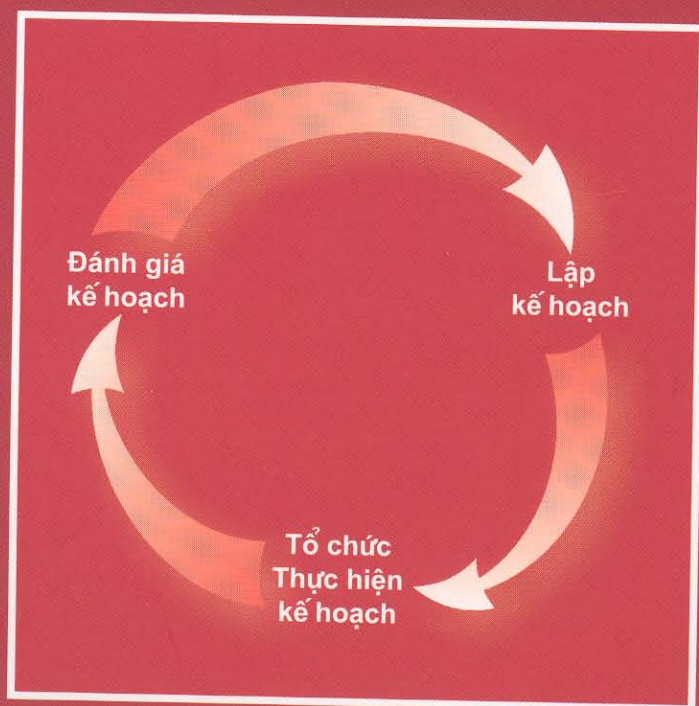

BỘ Y TẾ

TỔ CHỨC, QUẢN LÝ VÀ CHÍNH SÁCH Y TẾ

SÁCH ĐÀO TẠO CỬ NHÂN Y TẾ CÔNG CỘNG

NHÀ XUẤT BẢN Y HỌC

**BỘ Y TẾ
VỤ KHOA HỌC VÀ ĐÀO TẠO**

TỔ CHỨC, QUẢN LÝ VÀ CHÍNH SÁCH Y TẾ

(Sách dùng đào tạo Cử nhân Y tế công cộng)

MÃ SỐ: Đ14 Z04

**NHÀ XUẤT BẢN Y HỌC
HÀ NỘI - 2006**

CHỈ ĐẠO BIÊN SOẠN

Vụ Khoa học và Đào tạo, Bộ Y tế

CHỦ BIÊN

TS. Nguyễn Duy Luật

NHỮNG NGƯỜI BIÊN SOẠN

GS.TS. Trương Việt Dũng

TS. Nguyễn Văn Hiến

TS. Nguyễn Duy Luật

TS. Vũ Khắc Lương

THAM GIA TỔ CHỨC BẢN THẢO

ThS. Phí Nguyệt Thanh và Ban thư ký HĐQTSGK - TLDH

© Bản quyền thuộc Bộ Y tế (Vụ Khoa học và Đào tạo)

LỜI GIỚI THIỆU

Trong những năm gần đây, cùng với việc đào tạo Bác sỹ, đã tiến hành đào tạo Cử nhân Y tế công cộng. Sự ra đời của hệ đào tạo mới này đòi hỏi có sự thay đổi về nhiều mặt trong tổ chức và nội dung đào tạo. Tổ chức, quản lý và chính sách y tế được coi là môn chuyên ngành của đào tạo Cử nhân Y tế công cộng. Một yêu cầu hết sức cấp bách là việc hoàn thiện chương trình và biên soạn tài liệu cho môn học của chuyên ngành này.

Thực hiện Nghị định 43/2000/NĐ-CP ngày 30/8/2000 của Chính phủ quy định chi tiết và hướng dẫn triển khai Luật Giáo dục, Bộ Giáo dục và Đào tạo và Bộ Y tế đã phê duyệt, ban hành chương trình khung cho đào tạo Cử nhân Y tế công cộng. Bộ Y tế tổ chức biên soạn bộ tài liệu các môn học cơ sở và chuyên môn theo chương trình mới nhằm từng bước xây dựng bộ sách chuẩn trong công tác đào tạo Cử nhân Y tế công cộng.

Bản thảo cho cuốn sách *Tổ chức, quản lý và chính sách y tế* đã được biên soạn dựa theo chương trình giáo dục của Trường Đại học Y Hà Nội trên cơ sở chương trình khung đã được Bộ Giáo dục và Đào tạo, Bộ Y tế phê duyệt. Tài liệu này đã được Hội đồng chuyên môn thẩm định sách giáo khoa và tài liệu dạy - học của Bộ Y tế thẩm định và Bộ Y tế thống nhất sử dụng làm tài liệu dạy - học chính thức của Ngành trong giai đoạn hiện nay. Sách gồm 15 bài, mỗi bài được trình bày nổi bật các nội dung: mục tiêu, nội dung chuyên môn đảm bảo 4 yêu cầu cơ bản về kiến thức, tính chính xác và khoa học, cập nhật tiến bộ khoa học kỹ thuật và áp dụng thực tiễn.

Sách dành cho đào tạo sinh viên Cử nhân Y tế công cộng, là tài liệu tham khảo cho sinh viên của nhiều chuyên ngành khác đồng thời là tài liệu tham khảo cho các cán bộ y tế quan tâm đến công tác tổ chức, quản lý và chính sách y tế.

Vụ Khoa học và Đào tạo xin chân thành cảm ơn các giảng viên Bộ môn Tổ chức và quản lý y tế trường Đại học Y Hà Nội tích cực tham gia biên soạn cuốn sách này. Đây là lĩnh vực khoa học mới phát triển, hơn nữa những vấn đề tổ chức, quản lý và chính sách của Ngành Y tế Việt Nam đang dần từng bước hoàn thiện nên nội dung biên soạn không tránh khỏi những thiếu sót và cần được bổ sung cập nhật. Vụ Khoa học đào tạo mong nhận được nhiều ý kiến đóng góp của các độc giả và đồng nghiệp để tiếp tục hiệu chỉnh và bổ sung đầy đủ hơn.

**VỤ KHOA HỌC VÀ ĐÀO TẠO
BỘ Y TẾ**

CÁC CHỮ VIẾT TẮT TRONG TÀI LIỆU

BHYT	Bảo hiểm y tế
BN	Bệnh nhân
BV	Bệnh viện
BVSK	Bảo vệ sức khỏe
BVSKND	Bảo vệ sức khỏe nhân dân
BYT	Bộ Y tế
CBYT	Cán Bộ Y tế
CM, NV	Chuyên môn, nghiệp vụ
CSSK	Chăm sóc sức khỏe
CSSKBĐ	Chăm sóc sức khỏe ban đầu
DVYT	Dịch vụ y tế
GDSK	Giáo dục sức khỏe
HH	Huyết học
ICD10	Phân loại quốc tế bệnh tật lần thứ 10
KCB	Khám chữa bệnh
KHHGD	Kế hoạch hoá gia đình
KH-KT	Khoa học - Kỹ thuật
KT-VH-XH	Kinh tế - Văn hóa - Xã hội
NCKH	Nghiên cứu khoa học
NKHHCT	Nhiễm khuẩn hô hấp cấp tính
PN	Phụ nữ
SDD	Suy dinh dưỡng
TCHTYT	Tổ chức hệ thống y tế
TCYT	Tổ chức y tế
TE	Trẻ em
Tp.	Thành phố
TS	Tổng số
TW	Trung ương
TYT	Trạm y tế
TYTX	Trạm y tế xã
UBND	Ủy ban nhân dân
UNICEF	Quỹ cứu trợ Nhi đồng Quốc tế của Liên Hợp Quốc
VĐSK	Vấn đề sức khỏe
VLTL - PHCN	Vật lý trị liệu - Phục hồi chức năng
WHO	Tổ chức Y tế Thế giới
XHCN	Xã hội chủ nghĩa
YTCC	Y tế công cộng
YTCS	Y tế cơ sở

MỤC LỤC

<i>Lời giới thiệu</i>	3
<i>Các chữ viết tắt trong tài liệu</i>	4
ĐẠI CƯƠNG VỀ HỆ THỐNG Y TẾ VÀ TỔ CHỨC MẠNG LƯỚI Y TẾ VIỆT NAM	9
<i>TS. Nguyễn Duy Luật</i>	
1. Hệ thống y tế	9
2. Nguyên tắc cơ bản trong tổ chức mạng lưới y tế Việt Nam	13
3. Mô hình chung của tổ chức mạng lưới y tế ở Việt Nam	15
4. Tổ chức y tế tuyến Trung ương	19
<i>Câu hỏi tự lượng giá</i>	25
TỔ CHỨC, CHỨC NĂNG NHIỆM VỤ VÀ NỘI DUNG QUẢN LÝ CƠ BẢN CÁC DỊCH VỤ CHĂM SÓC SỨC KHOẺ CỦA Y TẾ ĐỊA PHƯƠNG	26
<i>TS. Nguyễn Duy Luật</i>	
1. Tổ chức mạng lưới y tế địa phương	26
2. Một số nội dung quản lý chính của y tế địa phương	36
<i>Câu hỏi tự lượng giá</i>	37
TỔ CHỨC VÀ QUẢN LÝ BỆNH VIỆN ĐA KHOA	38
<i>TS. Vũ Khắc Lương</i>	
1. Định nghĩa, vai trò bệnh viện	38
2. Tổ chức và cấu trúc của bệnh viện	38
3. Nhiệm vụ của bệnh viện	41
4. Quy chế bệnh viện	44
<i>Câu hỏi tự lượng giá</i>	49
ĐẠI CƯƠNG QUẢN LÝ, QUẢN LÝ Y TẾ	50
<i>TS. Nguyễn Duy Luật</i>	
1. Quản lý là gì	50
2. Quá trình (Chu trình quản lý)	52
3. Quản lý theo quan điểm hệ thống	55
<i>Câu hỏi tự lượng giá</i>	57

NGƯỜI CÁN BỘ QUẢN LÝ LÃNH ĐẠO VÀ CÁC KỸ NĂNG QUẢN LÝ	58
<i>TS. Nguyễn Duy Luật</i>	
1. Người cán bộ quản lý, lãnh đạo	58
2. Kỹ năng và phẩm chất người cán bộ quản lý, lãnh đạo	59
3. Quyền lực	62
4. Người lãnh đạo với việc quản lý xung đột trong tổ chức	64
<i>Câu hỏi tự lượng giá</i>	65
THÔNG TIN VÀ QUẢN LÝ THÔNG TIN Y TẾ CÔNG CỘNG	66
<i>TS. Nguyễn Duy Luật - TS. Vũ Khắc Lương</i>	
1. Các Khái niệm cơ bản, vai trò, yêu cầu và dạng thức của thông tin trong quản lý y tế	66
2. Hệ thống phân loại thông tin y tế và các chỉ số/chỉ tiêu y tế cơ bản	70
3. Nguồn số liệu/ thông tin y tế và phương pháp, công cụ thu thập	76
4. Các nội dung cơ bản trong quản lý thông tin y tế	77
5. Khái quát về hệ thống thông tin báo cáo trong ngành y tế	80
6. Một số yêu cầu với người thu thập và xử lý thông tin	84
<i>Câu hỏi tự lượng giá</i>	85
PHÂN TÍCH VÀ XÁC ĐỊNH VẤN ĐỀ SỨC KHOẺ, VẤN ĐỀ SỨC KHOẺ ƯU TIÊN CỦA CỘNG ĐỒNG	86
<i>TS. Nguyễn Duy Luật</i>	
1. Khái niệm vấn đề sức khỏe và phân tích xác định vấn đề sức khỏe	86
2. Các phương pháp xác định vấn đề sức khỏe	87
3. Xác định vấn đề sức khỏe ưu tiên	89
4. Phương pháp phân tích nguyên nhân của một vấn đề sức khỏe	95
<i>Câu hỏi tự lượng giá</i>	97
KẾ HOẠCH VÀ LẬP KẾ HOẠCH Y TẾ	98
<i>GS. TS. Trương Việt Dũng</i>	
1. Khái niệm cơ bản về kế hoạch y tế	98
2. Các bước lập kế hoạch	103
3. Viết kế hoạch y tế địa phương	107
4. Bài tập thực hành	112
<i>Câu hỏi tự lượng giá</i>	112

ĐIỀU HÀNH VÀ GIÁM SÁT CÁC HOẠT ĐỘNG Y TẾ CÔNG CỘNG	113
<i>TS. Nguyễn Duy Luật</i>	
1. Khái niệm và vai trò của điều hành giám sát hoạt động y tế	113
2. Phương pháp giám sát	115
3. Tiêu chuẩn và chức năng của giám sát viên	116
4. Quy trình giám sát	117
Câu hỏi tự lượng giá	125
QUẢN LÝ NHÂN LỰC	126
<i>TS. Nguyễn Văn Hiến</i>	
1. Khái niệm về quản lý nhân lực	126
2. Các nội dung chủ yếu của quản lý nhân lực	127
3. Một số phương pháp quản lý nhân lực	129
4. Khái niệm về nhóm làm việc và vai trò của nhóm làm việc	131
Câu hỏi tự lượng giá	135
QUẢN LÝ TÀI CHÍNH VÀ VẬT TƯ Y TẾ	136
<i>GS. TS. Trương Việt Dũng - TS. Nguyễn Duy Luật</i>	
1. Các khái niệm cơ bản	136
2. Hệ thống và cơ chế hoạt động của hệ thống tài chính y tế Việt Nam	137
3. Quản lý tài chính y tế	138
4. Nguyên tắc quản lý vật tư, trang thiết bị y tế	145
Câu hỏi tự lượng giá	147
ĐÁNH GIÁ CHƯƠNG TRÌNH/ HOẠT ĐỘNG Y TẾ CÔNG CỘNG	148
<i>TS. Nguyễn Văn Hiến</i>	
1. Khái niệm về đánh giá và vai trò của đánh giá hoạt động y tế	148
2. Phân loại đánh giá	148
3. Chỉ số trong đánh giá	150
4. Các phương pháp thu thập thông tin cho đánh giá	152
5. Các bước cơ bản của đánh giá	153
Câu hỏi tự lượng giá	158
ĐẠI CƯƠNG VỀ CHÍNH SÁCH Y TẾ CÔNG CỘNG	159
<i>GS. TS. Trương Việt Dũng</i>	
1. Chính sách y tế là gì	159
2. Các bước xây dựng chính sách	161

3. Những yếu tố cơ bản quyết định tới chính sách y tế	162
4. Xác định những mục tiêu cơ bản của bản chính sách	165
5. Đề xuất chiến lược (giải pháp) thực hiện các mục tiêu	166
<i>Câu hỏi tự lượng giá</i>	167
ĐÁNH GIÁ, PHÂN TÍCH VÀ ĐIỀU CHỈNH CHÍNH SÁCH Y TẾ CÔNG CỘNG	168
<i>GS. TS. Trương Việt Dũng</i>	
1. Sự cần thiết phải điều chỉnh chính sách y tế	168
2. Nghiên cứu tình hình y tế dưới góc độ chính sách	168
3. Phân tích chính sách y tế	171
4. Điều chỉnh chính sách y tế	180
5. Bài tập lượng giá	182
<i>Câu hỏi tự lượng giá</i>	183
MỘT SỐ CHÍNH SÁCH LỚN VỀ Y TẾ CỦA VIỆT NAM HIỆN NAY	184
<i>GS. TS. Trương Việt Dũng</i>	
1. Chính sách xã hội và chính sách y tế	184
2. Các quan điểm chỉ đạo cơ bản của Đảng về y tế	187
3. Các chính sách liên quan tới tài chính y tế	188
4. Một số chính sách liên quan tới hoạt động khám chữa bệnh	192
5. Chương trình mục tiêu quốc gia phòng chống một số bệnh xã hội, bệnh dịch nguy hiểm và HIV/AIDS	193
6. Chính sách thuốc thiết yếu	195
7. Các chỉ số cơ bản trong theo dõi và đánh giá chính sách y tế	197
<i>Câu hỏi tự lượng giá</i>	198
XÃ HỘI HOÁ VÀ LỒNG GHÉP CÁC HOẠT ĐỘNG Y TẾ	199
<i>TS. Nguyễn Văn Hiến</i>	
1. Khái niệm cơ bản	199
2. Một số nguyên tắc cơ bản chỉ đạo quá trình thực hiện xã hội hoá và lồng ghép các hoạt động y tế cơ sở	201
3. Các lực lượng tham gia thực hiện xã hội hoá và lồng ghép công tác y tế cơ sở	202
4. Một số biện pháp chủ yếu để thực hiện xã hội hoá và lồng ghép công tác y tế cơ sở	203
<i>Câu hỏi tự lượng giá</i>	206
TÀI LIỆU THAM KHẢO	207

ĐẠI CƯƠNG VỀ HỆ THỐNG Y TẾ VÀ TỔ CHỨC MẠNG LƯỚI Y TẾ VIỆT NAM

MỤC TIÊU

1. Trình bày các thành phần cơ bản của hệ thống y tế.
2. Trình bày được nguyên tắc cơ bản về tổ chức mạng lưới y tế Việt Nam.
3. Trình bày mô hình chung của tổ chức mạng lưới y tế Việt Nam và mối quan hệ giữa tổ chức mạng lưới y tế với tổ chức hành chính.
4. Trình bày được chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn và cơ cấu tổ chức y tế tuyến Trung ương.

NỘI DUNG

1. HỆ THỐNG Y TẾ

1.1. Khái niệm hệ thống

Hệ thống là khái niệm được sử dụng để chỉ những chỉnh thể tức là những sự vật và hiện tượng có cấu trúc thống nhất, hoàn chỉnh được sắp xếp theo những nguyên tắc, những mối liên hệ nhất định, đồng thời cũng chịu chi phối của một số quy luật chung. Hệ thống là khái niệm được sử dụng rộng rãi trong nhiều lĩnh vực khoa học khác nhau và là cơ sở cho hoạt động hệ thống hoá các hiện tượng sự vật của thiên nhiên và xã hội.

1.2. Hệ thống y tế

Hệ thống y tế (health system) có thể được mô tả như sau (Hình 1.1):

- Là một hệ các niềm tin về khía cạnh văn hoá về sức khoẻ và bệnh tật hình thành nên cơ sở của các hành vi nâng cao sức khoẻ tìm kiếm dịch vụ y tế.
- Là những sắp xếp về thể chế mà trong đó diễn ra các hành vi nói trên.
- Là bối cảnh tự nhiên, chính trị, kinh tế, xã hội của các niềm tin và thể chế vừa nêu.

Nói tóm lại hệ thống y tế bao gồm những gì con người tin và hiểu biết về sức khoẻ, bệnh tật và những gì người ta làm để duy trì sức khoẻ và chữa trị bệnh tật. Niềm tin và hành động thường liên quan mật thiết với nhau. Ví dụ trong một xã hội con người quan niệm rằng hồn ma của những người xấu đã chết trong dòng họ là nguyên nhân gây ra bệnh tật, lập tức sẽ xuất hiện những ông thầy cúng, thầy mo và những nghi lễ tôn giáo nhằm chống lại những linh hồn đó. Trái lại, nếu người dân tin rằng vi trùng là những mầm mống bệnh tật, họ sẽ tìm cách chữa trị theo y sinh học hiện đại.

Khi chăm sóc sức khoẻ theo quan điểm y sinh học hiện đại còn là mới, người dân có thể chấp nhận dịch vụ nhưng lòng tin và kiến thức hỗ trợ cho những hành vi này chưa được phát triển đầy đủ. Nhân viên y tế do đó phải biết và lưu ý về những cách lý giải bệnh tật sẵn có trong dân gian để rồi đưa ra những cách giải thích “y sinh học” hiện tại mà vẫn thích ứng được với những quan niệm dân gian vốn đã bắt rễ vào lòng người dân.